

İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
e-ISSN: 2147-6152
Yıl 10, Sayı 25, Ocak 2021

Makale Adı /Article Name

Ordu'da Bir Sarı Sâdik (Saltuk) Ocağı ve Anlatıları* | A Sarı Sâdik (Saltuk) Seedbed in Ordu and His Narratives

Yazar

Mustafa EREN

Doktora Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

kutaymustafa@hotmail.com ORCID: 0000-0003-4238-0585

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 24.09.2020

Kabul Tarihi: 10.01.2021

Yayın Tarihi: 29.01.2021

Sayfa Aralığı: 126-139

Kaynak Gösterme

Eren, Mustafa (2021). "Ordu'da Bir Sarı Sâdik (Saltuk) Ocağı ve Anlatıları", *İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 25, s. 126-139.

(Bu makale, yazar beyanına göre, TR DİZİN tarafından öngörülen "ETİK KURUL ONAYI" gerektirmemektedir.)

---

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında hazırlanmakta olan "Ulubey Halk Bilimi Monografisi" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ÖZ

Ordu yöresinde yirmi altı tane zaviyenin bulunduğu çeşitli kaynaklarda aktarılmaktadır. Ordu yöresini fetheden Hacıemiroğulları Beyliği ve ardından Osmanlı Devleti, bu zaviyelerden fethedilen toprakların Türkleştirilmesinde ve buralarda İslam'ın yayılmasında faydalanmışlardır. Fetihden sonra Tokat ve Niksar tarafından gelen Türk boyları yöreye yerleşmeye başlamışlardır. Bu boyların içerisinde bulunan dervişler hem yolculuk boyunca hem de yerleştikleri alanlarda Türk boylarına önderlik etmişlerdir. Bu dervişler aynı zamanda yerleştikleri bölgelerde halkı eğitmek ve bir araya getirmek için zaviyeler kurmuşlardır. Bu zaviyelerden biri de Ordu ili Ulubey İlçesi Yukarı Kızılen Köyündeki Sarı Sâdik Ocağıdır. Kaynaklarda zaviye olarak geçmese de tahrir defterleri kayıtlarında ve yöre halkının hafızasında Sarı Sâdik Evliyası olarak yer almaktadır. Sarı Saltuk, Türk dünyasında Sarı Saltık, Sarı Sâdik adlarıyla da anılır ve 13.yy'ın ikinci yarısında İslâm'ın Balkanlara girişine ve buraların Türkleşmesine öncülük ettiği için halk tarafından sevilen ve hakkında birçok efsaneler anlatılan bir dervıştır. Saltuknâme'de Sarı Saltuk'un on iki tane türbesinin olduğu anlatılmaktadır.

Bu türbelerin haricinde Sarı Sâdik adı, 1455 ve 1485 tarihli Ordu yöresine ait tahrir defterinde Karye-i Kızılin bölümünde de geçmektedir. Bu dönemde toprağının olduğu ve vergi ödediği kayıtlıdır. Bu kayıtların yanında Sarı Sâdik ile ilgili diğer bilgilere yöre halkının anlatılarından hareketle ulaşılabilmektedir. Anlatılardan anlaşıldığına göre Sarı Sâdik olarak bilinen yer, yöre halkı tarafından ocak

ABSTRACT

It is reported in various sources that there are twenty-six zaviye in Ordu region. The Hacıemiroğulları Principality, which conquered the Ordu region, and then the Ottoman Empire, benefited from the Turkification of the lands conquered from these lodges and the spread of Islam there. As a result of the conquest, Turkish tribes coming from Tokat and Niksar started to settle in the region. The dervishes in these tribes led the Turkish tribes both during the journey and in the areas they settled. These dervishes also established zaviye to educate and gather the people in the regions where they settled. One of these zaviye is Sarı Sâdik Seesbed in Yukarı Kızılen Village of Ulubey District of Ordu Province. Although it is not mentioned as a zaviye in the sources, it is included as Sarı Sâdik Evliyası in the records of the registers and in the memory of the local people. Sarı Saltuk is also known as Sarı Saltık and Sarı Sâdik in the Turkic world and is a dervish loved by the people for leading the entry of Islam to the Balkans and the Turkification of these regions in the second half of the 13th century and many legends are told about him. It is told that Sarı Saltuk has twelve tombs in Saltukname.

Apart from these tombs, the name Sarı Sâdik is also mentioned in the Karye-i Kızılin section in the registration book of the Ordu region dated 1455 and 1485. It is registered that he had land and paid taxes during this period. In addition to these records, other information about Sarı Sâdik can be obtained from the narratives of the local people. As it is understood from the narratives, the place known as Sarı Sâdik is described as a seedbed by the

olarak nitelenmekte ve hastalıktan kurtulma, dilek dileme ve dua etme için ziyaret yeri olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada Ordu'da gözlerden uzak pek bilinmeyen bir Sarı Sâdık Ocağı, tarihî kaynaklardan ve yöre halkından alınan bilgilerle araştırılmış ve gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sarı Sâdık, Sarı Saltuk, Ordu, Ocak, Anlatı.

local people and is used as a place to visit for relief from illness, wishes and prayers. In this study, an unknown Sarı Sâdık Seedbed in Ordu was investigated and tried to be brought to light with the information obtained from historical sources and local people.

Keywords: Sarı Sâdık, Sarı Saltuk, Ordu, Seedbed, Narrative.

Giriş

Genellikle ocak, evliya, ziyaret yeri olarak bilinen yerlere adak yeri ve yatır adları da verilmektedir. Ömer Lütfi Barkan, buraları kolonizatör Türk dervişlerinin mekânı olarak adlandırır. Bu dervişler bölgeye gelerek zamanın kültür evleri olarak niteleyebileceğimiz zaviyeler kurmuşlardır (Barkan, t.y.: 36). Daha sonra bu zaviyenin kenarına ölen dervişlerin türbeleri yapılmıştır (Yediyıldız, 2018: 194). Bu türbelerin etrafı mezarlarla dolmuş, türbeler ziyaret yerleri hâlini almıştır. Buralara gelenler hem dua eder hem de hastalıklarına şifalar ararlar. Ocak, evliya veya ziyaret yeri olarak tabir edilen bu mekânların o çevreden birisi bekçiliğini yapar. Bu bekçilere ocakçı veya zaviyedâr denir. Ocakçılar ziyarete gelenlere yol gösterir, hastalara şifa için ziyaret esnasında yapmaları gerekenler hakkında yardımcı olurlar.

Ziyaret yeri olan ve halkın kutsal saydığı mekânlar olarak bilinen ocaklar aynı zamanda belirli bir veya birkaç hastalığı iyileştirme gücünde olan, bu işin yöntemlerini bilen kişi ve kan bağı olan ailesini gösterirler. Ocakçı kişiler çoğu zaman büyü ile tedavi yaparken bazen de ilaç saydıkları gereçleri kullanmaktadırlar (Artun, 2008: 203). Bir ermişin soyundan gelmek yahut onun türbesinde görevli olmak veya “al”[†] gibi bir varlığı yakalayıp onu kendine kul etmek ocak olmaya etkendir. Ocaklık babadan oğula, anneden kızına geçebileceği gibi el verme yöntemiyle başkasına da geçebilir (Boratav, 2013: 129). Bu ocaklardan bir tanesi de Ordu ili Ulubey ilçesi Yukarı Kızılen Köyünde Sarı Sâdık Ocağı olarak yer

---

[†] Al, yeni doğum yapan kadına ve kırkı çıkmamış bebeğe musallat olan bir varlık olarak bilinir. Bu varlık inanca göre anne ve bebeğinin morararak ölmesine neden olur.

almaktadır. Anadolu'nun Türkleşmesinde ve İslâm'ın yayılmasında önderlerden biri olan Sarı Saltuk'un Ordu'daki bu mekânı gün yüzüne çıkarılmalı ve unutulmamalıdır.

1. Ordu ve Ulubey Yöresinde Ocak ve Evliyalar

“Karadeniz’de Zaviyeler (15-17. yy.)” adlı kitabında Mehmet Fatsa kayıtlarda Ordu yöresinde 26 zaviyenin bulunduğunu aktarmaktadır (Fatsa, 2017: 301). Bu zaviyeleri yöreyi fetheden Hacıemiroğulları Beyliği ve ardından Osmanlı Devleti burayı Türkleştirmek ve İslamlaştırmakta kullanmıştır. Fetih neticesinde Tokat ve Niksar tarafından gelen boy ve oymaklar içerisinde dervişler de bulunmaktaydı (Fatsa, 2017: 300). Bu dervişler yerleştikleri bölgelerde halkı eğitmek ve bir araya getirmek için zaviyeler kurmuşlardır.

Ulubey’le ilgili ilk bilgiler 1455 yılı tahrir kayıtlarından yola çıkılarak anlatılmaktadır. Bu kayıtlarda Şeyh Abdullah’ın yaşadığı bölgenin Çepni ileri gelenlerinden Sevdeş Bey’in yönetimi altında bulunduğu ve yine bu yörenin Hacıemiroğulları Beyliği döneminde İslamlaşma sürecine girdiği belirtilir. Aynı kaynakta bu bölgede o yıllarda yirmi beş köy, bir müderris, yedi imam, iki zaviye ve altı zaviyedâr olduğu kayıtlıdır (Fatsa, 2017: 358). Bunlardan biri Ulubey’in Şeyhler Köyündeki Şeyh Abdullah türbe ve zaviyesidir. Diğeri ise Diladun Köyündeki Şeyh Nebi zaviyesidir (Yediyıldız, 2018:194). Bunlardan başka Ulubey’deki diğeri bir zaviyenin Yukarı Kızılen Köyü sınırları içinde kalan Sarı Sâdık (Saltuk) Evliyası olduğu hem tahrir kayıtlarından hem de yöre halkının anlatılarından yola çıkılarak söylenebilir.

2. Sarı Sâdık (Saltuk) Evliyası ve Ocağı

Remzi Oğuz Arık “Coğrafyadan Vatana” adlı eserinde Türk tarihini bir denize benzeterek bu tarihin üzerinde olduğu toprakların ilk bakışta değersiz bir coğrafya olarak görüldüğünü, bu coğrafyaya ruh veren ve onun vatan olmasını sağlayanların atalarımızın atalarının nal izleri ve insanlarımızın hayat hikâyeleri olduğunu belirtir (Arık, 1989: 1,17). Bu topraklara ruh vererek onu vatan yapan atalarımızdan biri Sarı Saltuk’dur.

Sarı Saltuk, Türk dünyasında Sarı Saltık, Sarı Sâdık adlarıyla da anılır ve 13.yy'ın ikinci yarısında İslâm'ın Balkanlara girişine ve buraların Türkleşmesine öncülük eden gerçek hayatı efsaneleşmiş bir şahsiyettir (Ocak, 2002: VII). İslâm Ansiklopedisinde Sarı Saltuk (ö. 1297-98)'un Sünnî, Alevî ve Bektaşî çevrelerince benimsendiği belirtilmektedir (TDV Ansiklopedisi, 2009: 147). Osmanlı vakıf defterlerinde Sarı Saltuk adına kayıtlı zaviyelerin varlığı onun Anadolu ve Rumeli'nin İslamlaşmasında görevlendirilmiş kolonizatör Türk dervişlerinden biri olduğunun kanıtıdır (Yüce, 1987: 32, 33).

Yazıcıoğlu Ali'nin Tevârih-i Âl-i Selçuk'u, Seyyit Lokman'ın Oğuznâme'si, Evliya Çelebi'nin Seyahatnâmesi Sarı Saltuk hakkında bilgi veren en önemli kaynaklardır (Yüce, 1987: 20, 21). Yazıcıoğlu Ali'nin Tevârih-i Âl-i Selçuk'unda Sarı Saltuk'un Türkmen göçerlerle beraber Rumeli'ye göçtüğü ve Baba Dağını yurt edindiği kayıtlıdır. Ayrıca bu eserde Sarı Saltuk'un Kırım yolculuğu, İstanbul Patriği ile yaptığı mücadeleler de anlatılmaktadır (Yüce, 1987: 23). Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme'sinin 1. 2. ve 3. ciltlerinde de Sarı Saltuk ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Burada Sarı Saltuk'un asıl isminin Muhammed Buhari olduğu Ahmed Yesevî tarafından Hacı Bektaş'a yardıma gönderildiği ve oradan Dobruca'ya geçtiği kayıtlıdır (Yüce, 1987: 30,31).

Sarı Saltuk'un bir Türkmen dervişi olduğu, Hacı Bektaş Veli ile yakınlığı olduğu İslâm'ı yaymak için Anadolu, Rumeli ve Balkanlarda bulunduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Evliya Çelebi, Sarı Saltuk'un Arpa Çukuru, Sivas ve Tokat'ta bulunduğunu kendisine Acem denildiğini belirtmektedir. En doğuda Diyarbakır'dan başlayıp Balkanlarda Makedonya ve Bosna Hersek'e varıncaya dek Sarı Saltık'ın türbe ve makamları bulunmaktadır (Çepnioğlu, 2014: 557). Bunlardan bilinenleri; Tunceli (Hozat), Diyarbakır (Urfa Kapısı), Niğde (Bor), İznik, İstanbul (Rumeli Feneri), Kırklareli (Babaeski), Romanya (Dobruca-Babadağ) ve Makedonya (Ohri)'da bulunmaktadır (Akalm, 1998: 232-238).

Ayrıca kaynaklarda Sarı Saltuk'un on iki tane türbesinin olduğu anlatılmaktadır. Saltuk-nâme'de geçen ifadelerle göre Sarı Saltuk sağlığında müritlerine, kendisi öldüğünde on iki tane tabut yapılmasını ve bu tabutların isteyen bey ve krallara verilmesini söyler. Bu tabutların gittiği yerler; Tatar Hanı, Eflâk,

Boğdan, Rus, Macar, Polonya, Çek, Bosna, Hırvat, Gırnata, Babadağ (Romanya) ve Edirne'dir (Akalin, 1998: 227,228).

Saltuk-nâme, Sarı Saltuk'un hayatını anlatan destânî bir eserdir. Fatih Sultan Mehmet, Uzun Hasan üzerine sefere çıkarken şehzadesi Cem Sultan'ı Edirne'ye görevlendirir. Cem Sultan burada Sarı Saltuk'un menkıbelerini duyar ve bu menkıbelerin derlenmesi için Ebü'l-Hayr-ı Rumî'yi görevlendirir. Ebü'l-Hayr Rumî 15. yy.'ın sonlarında yaklaşık yedi yılda bu eseri tamamlar (Rûmî, 1988: III).

3. Ordu'daki Sarı Sâdik Ocağı ve Ocakla İlgili Anlatılar

Yukarı Kızılen Köyü, Ordu ilinin Ulubey ilçesine bağlı, ilçenin en kalabalık nüfuslu köyüdür. İlçe merkezine 20 km. mesafedir ve ilçenin güneyine düşer. Kızılen köyü ile ilgili ilk kayıtlar 1455 yılına ait tahrir defterlerindedir. Bu yıllarda köyde buğday ve arpa yetiştirilmektedir. 1900'lü yılların başında Kızılin Köyü, Süfla (Aşağı) ve Ülya (Yukarı) olarak ikiye ayrılmıştır. İpek yolu da denen Ordu Mesudiye Sivas kervan yolu bu köyden geçmektedir. Köy, adını köyün yakınında bulunan Kızıl İn mağarasından alır. Bu yüksek dağdaki mağaralar özellikle akşam güneşiyle beraber kızıl bir hâl almaktadır. Bu mağaralarda eski yaşam izlerine rastlanmıştır.

Kaynaklarda pek geçmeyen ancak yöre halkı tarafından hakkında çeşitli rivayetler anlatılan Sarı Sâdik'in Niğde'den Ordu ilinin Ulubey ilçesinin Yukarı Kızılen Köyüne geldiği söylenmektedir. Ayrıca yöre halkı Sarı Saltuk'a söyleyiş kolaylığı dolayısıyla Sarı Sâdik adını vermiştir. Yukarı Kızılen Köyü Sarı Sâdik Evliyası, Tepeköy Mahallesi yol ayrımındadır.

Eskiden bu yolun solunda Tamcı Oğulları ile Lafçı Oğullarının Mezarlığı bulunmaktaydı. Yolun sağında ise kafası sarıklı büyük taşlar ve mezarlık vardı. Bu iki mezarlığın ortasında Sarı Sâdik'in türbesinin olduğu tahmin edilmektedir. Türbenin olduğu yerde bulunan yaşlı ihlamur ağacı (Çıglık ağacı) halk tarafından evliya olarak nitelendirilmekteydi. Burada yediler ve kırkların da olduğuna inanılmaktadır. Arife günlerinde, kandillerde, Cuma günleri ve dilek dilenip dua edileceği zaman buraya gidip ziyaret yapılmaktadır. Sarı Sâdik'in namaz kılmayanı buraya yaklaştırmadığı söylenmektedir (KK: 5). Sonradan burası yol ve okul çalışmaları dolayısıyla yıkılmıştır.

Resim 1: Sarı Sâdik Ocağı, Ordu, Ulubey, Yukarı Kızılen Köyü.

1990'lı yıllarda yol ve okul çalışması dolayısıyla Sarı Sâdik olarak bilinen İhlamur ağacı ve etrafında bulunan mezarlar yok edilmiştir. Bu ihlamur ağacının kesilişine şahit olan Mustafa Türkmen, ağacın dallarını en iyi ağaç motorunun dahi kesmediğini birkaç kez zincirinin kırıldığını ifade etmektedir. Daha sonra buraya 1992 yılında yapılan okul ile beraber evliya olarak bilinen bölge tamamen yok edilmiştir. Aradan geçen yıllar okulda çatlaklar meydana getirmiş ve okul yıkılmaya yüz tutmuştur. Bunun nedeninin okulun Sarı Sâdik Evliyasının makamına yapılmasından dolayı olduğu halk arasında söylenmektedir. Daha sonra okul buradan yıkılarak biraz yukarıya yeniden yapılmıştır.

Sıtkı Çebi, “Ordu Evliyalari” adlı eserinde buradaki Sarı Sâdik ile ilgili şu bilgileri vermektedir: “*Ulubey'in Yukarı Kızılin köyündendir. 1893 tarihli Trabzon Salnamesinde (Sarı Sâdik Evliyası) adıyla geçmektedir. Yörenin tanınmış*

evliyalarındandır. Bazı hastalıklardan şifa bulmak için, kabrinin bulunduğu yer sık sık ziyaret edilerek, dualardan sonra dileklerinin mutlaka yerine getirileceğine inanılır (Çebi, t.y.: 28)."

1455 yılına ait tahrir defterinde "Karye-i Kızılın Tımar-ı Bayram V. Menteşe" bölümünde adı Saltuk Oğlu Şeyh Saru (Şeyh Saru v. Saltuk me'a evlâd nâm-ı Hasan ve Ali, mukata'a) olarak geçer, toprağının olduğu ve vergi ödediği kayıtlıdır (Yediyıldız ve Üstün, 1992: 266). 1485 tarihli tahrir defterinde "Karye-i Kızılın Tımar-ı Emirhan" bölümünde ise Saltık oğlu Ali'nin (Ali v. Saltık) adı geçmektedir (Yediyıldız ve Üstün, 2002: 260). Bu kayıtlardan Kızılın Köyünde 14. ve 15. yüzyıllarda Saltuk ve oğlu Şeyh Saru'nun yaşadığını Saltık'ın Ali isminde bir evladının olduğunu anlamaktayız. Kayıtlarda geçen Saltuk ve Saltık aynı kişidir. Bu isim yörede söyleyiş kolaylığı dolayısıyla Sâdik şeklini almıştır. Bu kayıtlar bizi buradaki Sarı Sâdik'in tarihte bilinen ve 12 yerde türbesi bulunan Sarı Saltuk mu yoksa bir dinî önder olarak yöreye yerleşmiş ve halkın hafızasında derin izler bırakarak evliya olarak nitelendirilmiş başka bir Sarı Saltuk mu olduğu düşüncelerine itmektir.

Hacımiroğulları Beyliği tarafından fethedilmeden önce yörede Rum ve Gayr-i Müslimlerin yaşadıkları bilinmektedir. Fetihle beraber Oğuzların Çepni Boyu yöreye yerleşmeye başlamıştır. Yörenin Türkleşmesi ve İslamlaşması için Sarı Saltık'ın kendisinin veya onun adıyla dervişlerinin buraya geldiği kuvvetle muhtemeldir. Yöreye ait 1455 ve 1485 yıllarına ait tahrir defterlerindeki "Saltuk" adları da bunun kanıtıdır. 14-15. Yüzyıllarda bugün evliya olarak bilinen yere Sarı Saltık adına bir zaviye yapıldığını ve bu zaviyenin etrafının Sarı Sâdik'in mezarının da bulunduğu Müslüman mezarlığı olarak kullanıldığını söyleyebiliriz. Yıllar geçtikçe zaviye yok olsa da mezarlık ve Zaviyenin etrafındaki ağaçlar 1990'lı yıllara kadar ayakta kalmıştır. Yöre halkı yüzyıllardır burayı ziyaret etmekte ve Sarı Sâdik evliyası olarak nitelemektedir.

Saltuk-nâme'de Sarı Saltuk'un Haynub'lu olduğu kayıtlıdır. Bu bölge Canik ve Sinop olarak bilinir. Fuad Köprülü, Faruk Sümer, Osman Turan gibi araştırmacılar Canik ve Sinop bölgesini fethedenlerin Çepni Türkleri olduğunu kaydederler. Fuad Köprülü Sarı Saltuk'un yanında bulunan erenlerinin Çepni

Türkleri olduğunu belirtir. Hacı Bektaş Veli'nin Vilayetnâmesinde de Sarı Saltuk'un ilk müritlerinin Çepni Türkleri olduğu anlatılır (Yüce, 1987: 86-88). Bu bilgiler bize Sarı Saltuk'un Ordu bölgesine çok da uzak olmadığını hatta yöreye yerleşen Çepni Türkleri'nin Sarı Saltuk'la yakın ilişkide olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bilgiler Ulubey ilçesindeki Sarı Sâdık ocağını Sarı Saltuk'la ilişkilendirmemizi sağlamaktadır.

Sarı Sâdık ile ilgili yörede birçok anlatı vardır. Bu anlatıların çoğu efsane ve memorat niteliği taşımaktadır. Şükrü Elçin efsaneyi "*İnsanoğlunun tarih sahnesinde görüldüğü ilk devirlerden itibaren aynı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen, zamanla inanç, âdet, anane ve merâsimlerin ortaya çıkmasında az çok rolü olan masallardır*" şeklinde tanımlar. Dilimize Farsça "fesâne, efsâne" kelimelerinden geçmiştir (Elçin, 2016: 314).

Efsanelerin en önemli özelliği inanış konusu olmasıdır. Efsanede geçen olaylar masalların aksine gerçekten olmuş diye kabul edilir. Efsanelerde çoğu zaman bir tarihî olay gerçekliğin dışına çıkılarak anlatılır ve sonlarının çoğunlukla acıklı bitmesiyle masaldan ayrılırlar (Boratav, 1992: 98, 99). Ordu'dan derlenen "Tevfik Hoca İle Üçler Efsanesinde" Sarı Sâdık üçlerden birisi olan bir evliya olarak karşımıza çıkmaktadır:

Babasından çok zulüm gören Tevfik Hoca, bir sabah oduna giderken üç kişiye rastlar. Bunlardan biri Sarı Sâdık, biri Küçük Mehmet Efendi biri de Büyük Mehmet Efendi'dir. Tevfik'e:

"-Seni bir yere götüreceğiz ama her dediğimizi yapacaksın," demişler. Tevfik beni babam döver dese de yum gözlerini demişler ve Tevfik'i götürmüşler. Tevfik gözlerini açtığında bir denizin ortasındaymış. Bu üçler suyun üzerine post atarak, Tevfik'e:

"-Burada oturacaksın ama gidene gelene değmeyeceksin," demişler.

Üç'ler gitmişler. Tevfik suyun üzerinde öylece oturuyormuş. Üzerine doğru bir gemi gelmiş. Tevfik gemiyi itekleyerek geri döndürmüş. Bu üç gün devam etmiş. Üçler tekrar gelmişler. Tevfik'e bizim sözümüzü tutmadın seni geri götüreceğiz demişler. Tevfik:

“-Beni babam döver,” demiş.

Üç'ler, Tefvik'e bir mendilin içine bir gıslım (avuç) siyah üzüm koyarak vermişler:

“-Bunu babana ver, seni dövmez,” demişler.

Babası Tefvik'e neredeydin diye sorduğunda Tefvik mendili vermiş. Babası mendili açınca çok şaşırılmış. Mendilin içindeki üzümler altın olmuştur. Tefvik babasına olanı biteni anlatmış. Babası bu olaydan sonra onun erdiğine inanmış, Tefvik'i artık dövmemiş (KK: 7).

Burada geçen denizin üzerinde yürüme, denizin üzerine post serme ve gemiyi geri döndürme kerametleri Saltuk-nâmede de karşımıza çıkmaktadır. Saltuk-nâme'de de Sarı Saltuk denizde yürür. Elinin işaretleriyle gemileri geri döndürür (Yüce, 1987: 139,140).

Memoratlar ise yaşanan tabiatüstü olay veya tabiatüstü varlıklarla kurulan iletişim olarak tarif edilir. Burada önemli olan bu iletişimi yaşayan veya ondan dinleyen bir kişinin olayı anlatmasıdır. Kısacası şahsi ve kişisel olması memoratı efsaneden ayırmaktadır (Çobanoğlu, 2003: 21).

Sarı Sâdik Hakkında Anlatılan Memoratlar:

1-Köylülerden birisi Sarı Sâdik olarak bilinen yerde yedileri ve kırkları namaz kılarken gördüğünü söylemektedir. Yediler ve kırklar “Ağca Puarı” denilen yerde abdest alıp sonra Sarı Sâdik evliyasının olduğu yerde namaz kılmışlar. Onları izleyen kişiye de:

“-Sen de gel peşimizde dur namaz kıl.” demişlerdir (KK: 1).

2- Diğer bir anlatıya göre Yunan harbinin olduğu sıralarda gece yarısı köyde bir gürültü çıkmış. Hava açılmış ancak gök gürlüyor şimşekler çakıyormuş. O zaman köyün kadınları bu gürültüyü sormak için hocanın yanına gitmişler. Hoca ise:

“-Sarı Sâdik ordusunu aldı harbe gitti bu gürültü onun gürültüsüydü.” demiş (KK: 2).

3- Sarı Sâdik evliyasına yakın bir yerde bir gece domuz bekleyenler elinde altın güğümle bir gelin görmüşler. Bu gelinin kucağında bir çocuk elinde de altın bir

güğüm varmış. Bu gelin gece ay ışığında yakınlardaki “Ağca Puar” denen bir çeşmeden altın güğüme su doldurup Sarı Sâdık evliyasının olduğu yere girmiş ve gözden kaybolmuş (KK: 3).

4- Köyden yaşlı bir kadın Sarı Sâdık’a evliyaya ziyarete gelmiş ve orada uyumuş. Rüyasında ona: “-Sen daha buraya gelme bizim işimiz var.” demişler. Uyandığında kendisini evliyanın karşısındaki çayırılıkta armut ağacının dibinde bulmuş. Sarı Sâdık’ın olduğu yere inekler girerse kimse almak için oraya girmez ineklerin kendiliğinden çıkmasını beklemiş. Burada yetişen Töngel ağaçlarının meyvesi toplanmamış (KK: 4).

5- Sarı Sâdık Evliyasının bulunduğu yerin tam karşısında oturan ve burada bir bakkal dükkânı işleten Mustafa Türkmen kendisinin de çocukluk döneminde hastalandığını annesi tarafından Sarı Sâdık Evliyası olarak bilinen ıhlamurun dibine bırakıldığını burada bir müddet kaldıktan sonra elbisesinden bir parçanın yırtılarak bu ağacın dalına annesi tarafından bağlandığını ve iyileştiğini ifade etmektedir (KK: 5).

6- Bu bölgede define olduğu ile ilgili çeşitli söylentiler de çıkmıştır. Köylülerden biri olan Ahmet Eren bir gün buraya definecilerin geldiğini ve Evliya olarak bilinen yeri eşmeye çalıştıklarını gördüğünü belirtmektedir. Ayrıca definecilerden birinin ilk kazmayı vurduğunda büyük bir gök gürültüsü duyulduğunu ikinci kazmada ise şimşeklerin çaktığını daha sonra definecilerin burada arama yapmaktan vazgeçerek kaçtıklarını anlatmaktadır (KK: 6).

7- Mustafa Türkmen bir gece rüyasında Sarı Sâdık Evliyasını gördüğünü ve evliyanın kendisine:

“- Oğlum sen buranın yerlisisin, bir gün gelecek buralar başka türlü olacak” dediğini ve ona güllük gülistanlık bir türbe gösterdiğini belirtmektedir (KK: 5).

Bu anlatıların yanında Sarı Sâdık Ocağı yöre halkı tarafından ziyaret ve şifa yeri olarak kullanılmaktadır. Gözü dönen, topaç, hasta olan çocuklar ve büyükler Sarı Sâdık’a götürülür. Sarı Sâdık denen yerde taşın üzerine yatırılır, bir müddet orada bekletilen hastanın elbisesinden bir parça yırtılır ve buradaki ağacın dalına asılır. Böylece hastanın iyileşeceğine inanılır (KK: 2).

Sarı Saltuk, Saltuknamede belirtildiğine göre yer altından şifalı su çıkarma kerameti göstermektedir. Bosna Hersek'teki türbesi de Buna Irmağının doğduğu yerdeki kayanın dibindedir ve bu ırmağın suyu şifalı olarak kabul edilir. Ulubey'in Yukarı Kızılen Köyündeki Sarı Sâdik Evliyasının yakınındaki "Ağca Puar" denen su bu kapsamda değerlendirilebilir. Anlatılarda buradan bir kadının altın güğümle evliyaya su taşıdığı anlatılmaktadır. Ayrıca diğer bir anlatıya göre Yediler ve Kırklar da "Ağca Puar" da abdest almışlardır.

Tüm bu anlatılar bize gösteriyor ki Sarı Sâdik yöre halkı tarafından evliya olarak nitelendirilmektedir ve mezarının olduğu söylenen yer ocak olarak ziyaret edilmektedir. Hastası olanlar, dilek dileyenler hâlâ günümüzde burayı ziyaret etmektedirler. Sarı Sâdik olarak bilinen bölgeye yapılan camiye halk Sarı Sâdik Camisi adını vermiştir.

Sonuç

Karadeniz Bölgesinin Türkleşmesi ve İslamlaşması Hacıemiroğulları Beyliği ve Osmanlı Devletinin çabalarıyla olmuştur. Fethin ardından yöreye gönderilen dervişler, zaviyeler kurarak halkı İslami değerler çerçevesinde bir araya getirmişler ve buraların birer Türk yurdu olmasını sağlamışlardır. Bu zaviyelerden birinin de Ordu ili, Ulubey ilçesi, Yukarı Kızılen Köyündeki Sarı Sâdik Ocağı olduğunu tarihî kayıtlardan ve anlatılardan hareketle söyleyebiliriz. Ulubey'deki Sarı Sâdik Ocağı, kaynaklarda zaviye olarak geçerse de tahrir defterleri kayıtlarında ve yöre halkının hafızasında Sarı Sâdik Evliyası olarak yer almaktadır. Yöreye ait 1455 ve 1485 yıllarına ait Tahrir defterlerindeki "Saltuk" adları da Sarı Saltuk'un burada yaşadığının kanıtıdır. Bu bilgilerden 14-15. Yüzyıllarda bugün evliya olarak bilinen yere Sarı Saltık adına bir zaviye yapıldığı ve bu zaviyenin etrafının Sarı Sâdik'in mezarının da bulunduğu Müslüman mezarlığı olarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Yıllar geçtikçe zaviye yok olsa da mezarlık ve zaviyenin etrafındaki ağaçlar 1990'lı yıllara kadar ayakta kalmıştır. Yöre halkı yüzyıllardır burayı ziyaret etmekte ve Sarı Sâdik Evliyası olarak nitelemektedir.

Türk dünyasını bir arada tutan ve Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmiyet'in yayılmasında önderlerden biri olan Sarı Saltuk, Karadeniz Bölgesinde de karşımıza çıkmaktadır. Sarı Saltuk'un hem yöreye ait tahrir kayıtlarında adının geçmesi hem

de halk anlatılarında yer alması onun gerçek bir şahıs olduğunun kanıtıdır. Ulubey'in Yukarı Kızılen Köyü'ndeki Sarı Sâdık Evliyası bu bölgenin İslamlaşması ve Türkleşmesine verdiği katkılardan dolayı yaşatılmalı ve kültürel mirasımız arasında yerini almalıdır. Mezarı yok olmuş, adını taşıyan ağaçlar kesilmiştir ancak yöre halkı onunla ilgili anlatıları dilden dile aktararak Sarı Sâdık'ı yaşatmaktadır. Adı geçen yere bir türbe yapılması ve anma günlerinin düzenlenmesi tüm Türk dünyasının birlik ve beraberliği açısından oldukça önemlidir.

Kaynaklar

Akalın, Şükrü Haluk, "Ziyaretgâhı Rumeli'de Sarı Saltuk'un İzleri ve Ohrideki Sveti Naum/ Sarı Saltuk", *1. Uluslararası Türkoloji Kongresi Bildirileri, Prizren 12-14 Aralık 1998*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yay. (221-244).

Arık, Remzi Oğuz, *Coğrafyadan Vatana*, İstanbul: MEB Basımevi, 1989.

Artun, Erman, *Türk Halkbilimi*, İstanbul: Kitabevi Yay. 2008.

Barkan, Ömer Lütfi, *Kolonizatör Türk Dervişleri*, Hamle Yay. t.y.

Boratav, Pertev Naili, *Yüz Soruda Türk Folkloru-İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar*. Ankara: BilgeSu Yay. 2013.

Boratav, Pertev Naili, *Yüz soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yay. 1992.

Çebi, Sıtkı, *Ordu Evliyalari*. Ensar Vakfı Ordu Şubesi Yayını No: 1.

Çepnioğlu, Cahit, *Oğuz Çepni Boyu*. İstanbul: Yazın Basım Yayın Matbaacılık, 2014.

Çobanoğlu, Özkul, *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*, Ankara: Akçağ Yay. 2003.

Ebu'l-Hayr-ı Rûmî, *Saltuk-nâme*, 1. Cilt (haz. Şükrü Haluk Akalın), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 1988.

Elçin, Şükrü, *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yay. 2016.

Fatsa, Mehmet, *Karadeniz'de Zaviyeler (15-17. yy)*. İstanbul: Arı Sanat Yay. 2017.

Ocak, Ahmet Yaşar, *Sarı Saltuk, Popüler İslâm'ın Balkanlardaki Destanî Öncüsü*.
Ankara: TTK Yay. 2002.

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Cilt: 36, s. 147. İstanbul: Türkiye
Diyanet Vakfı Yay. 2009.

Yediyıldız, Bahaeddin, *Ordu Tarihinden İzler*. Ordu: OBB Kültür Yay. 2018.

Yediyıldız, Bahaeddin ve Üstün, Ünal. *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları-1 1455
Tarihli Tahrir Defteri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 1992.

Yediyıldız, Bahaddin. ve Üstün, Ünal. *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları-11 1485
Tarihli Tahrir Defteri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay. 2002.

Yüce, Kemal, *Saltuk-nâme'de Tarihî, Dinî ve Efsanevî Unsurlar*. Ankara: Kültür ve
Turizm Bakanlığı Yay. 1987.

Sözlü Kaynak Kişiler

KK: 1-Alime Oğurlu, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1950 Doğumlu, İlkokul
Mezunu, Ev Hanımı.

KK: 2-Rukiye Kıyak, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1950 Doğumlu, Okuma
Yazma Yok, Çiftçi

KK: 3-Hatice Oğurlu, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1937 Doğumlu, Okuma
Yazması Yok

KK: 4-Ayşe Eren, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1950 Doğumlu, Okuma
Yazma Yok, Çiftçi.

KK: 5-Mustafa Türkmen, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1965 Doğumlu,
İlkokul Mezunu, Bakkal.

KK: 6-Ahmet Eren, Ordu Ulubey Yukarı Kızılın Köyü, 1954 Doğumlu, Çiftçi

KK: 7-Fehmi Baybaba, Ordu Ulubey Çubuklu Köyü, 1951 Doğumlu, İlkokul
Mezunu, Çiftçi.